

158. Iregszemcse, Szardóka (KÖH 87969)

(Tolna megye) Ró

Az Iregszemcsetől ÉNy-ra, a Kulcsár-patak K-i felén fekvő egykori Zardókapusztán jártam, 2014. április 28-án. Rövid terepszemlét végeztem, mivel a Tolna megyei földrajzi nevei című kötet szerint a környéken török templom, illetve régi „zárda” állt. Régészeti lelőhelyet – részben a fedettség miatt – csak a patak Ny-i felén, a patakkel párhuzamosan azonosítottam. Mintegy 200 m hosszan, kb. 100 m szélességben római cserepeket találtam.

K. NÉMETH ANDRÁS

159. Isaszeg, Vad-átjáró, Kecskerágó (MRT 11. k. 13/2. lh., KÖH 26085)

(Pest megye) N, Á

A már korábban ismert lelőhelyről Kupor Zoltán fémkeresős egy késő avar övveretét és egy Árpád-kori sarkantyútöredéket szolgáltatott be a szentendrei Ferenczy Múzeumnak. A lelőhely bejárására, újbóli lehatárolására 2014. november 14-én került sor.

A lelőhely az Isaszeg-Dánnyal összekötő út (Isaszegen Ady Endre, Dányban Szabadság útként folytatódik) D-i oldalán, nagyjából 250 m-re az úttól helyezkedik el, Isaszeg közüzemgáz-táji területén belül. A Felső-Tápió-patak Ny-i oldalán húzódik egy kisebb mélyedésben, 176–178 m tengerszint feletti magasságon. Jelenleg egy fiatal telepített erdő van rajta. Kiszállásunkor a vastag avartakaró miatt csak korlátozottan tudtuk a felszíni leleteket begyűjteni. A terepbejárás eredményeit torzítatja, hogy a lelőhelyet a telepített fasorok által megszabott ösvényeken járhattuk csak be, nagyjából egy 500×50 m-es területet.

Kevés népvándorlás kori és Árpád-kori kerámiát, valamint egy malomkővet találtunk. A lelőhely az eddig feltételezett területtől ÉK-i irányba is folytatódik, talán egészen a Sápi útig húzódik.

Munkatársak: Bózsa Anikó, Buránszki Nóra, Kiss Katalin és Patay Róbert régészek.

HERBST ANNA – RÁCZ TIBOR ÁKOS

160. Jászfényszaru határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ő?, Sza, A, I

Az alábbi lelőhelyek feltárására a 32-es sz. főút rekonstrukciója miatt került sor, melynek folyamán az utat szélesítették, kerékpárutat létesítettek és egy kb. 2 km-es szakaszon új nyomvonalat építettek egy új vasúti felüljáró miatt. A terepbejárásokat a Damjanich János Múzeum munkatársai végezték 2012-ben, mely során mindkét helyszínen római császárkori (szarmata) települést találtak. A régészeti szakfelügyeletet, valamint a szakfelügyelet közbeni bontómunkát a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2014. augusztus 22. és november 10. között végezte el.

Csépe-lapos II. (KÖH 81337): A lelőhely Jászfényszaru külterületén, a településtől É-ra, kb. 3 km-re található, közvetlenül a 32-es sz. főút mellett, a K-i oldalon, kb. a 8+200 és a 8+500 kmsz között. A környéket 2–4 m relatív magasságú kiemelkedések tagolják. A beruházás területe csak néhány m-re nyúlt be a lelőhely eredetileg észlelt kiterjedésébe, de a földmunkák végzése során, a szakfelügyelet alatt kiderült, hogy a lelőhely É-ra és K-e is nagyobb területű. A létesítendő út a mellette haladó kerékpárúttal és árokkal együtt kb. 30 m szélességben

vágta át a lelőhelyet. A feltárással csak a lelőhely É-i és D-i végét sikerült megtalálni. Az ásás egész környékén a felszint mezőgazdasági munkákkal bolygatják. A területet a kivitelező humuszolta le, körmöskanalas forgó kotrókkal, ezért ahol a szakfelügyelet során objektumokat lehetett megfigyelni, ott újból, iszapolókanalas forgókotróval kellett a sima felszint kialakítani. A humuszréteg vastagsága erősen változott, 60 és 150 cm között. A feltárás során 93 objektum került elő, ez 63 sírt és 30 kerek gödröt jelent.

A 63 sír egy avar temetőhöz tartozott, a gödrök pedig egy római császárkori (szarmata) település objektumai lehettek. Csak kevés gödörből (kb. hat) került elő datálásra alkalmas leletanyag, de mivel más korszak településének leletei nem kerültek elő, ezért valószínűleg a többi gödör is a szarmata településhez tartozhattak. A sírok a lelőhely D-i végén csoportosultak, míg a gödrök a feltárás teljes területén voltak, de többségük az É-i felén. Az avar temetőt kb. 125 m hosszan érintette az út nyomvonala, és teljes szélességében (kb. 30 m) kerültek elő sírok. É-i és D-i végén sűrűbben, középen ritkábban voltak egymás mellett.

A gyereksírok kivételével az összes sírt rabolták, még az egyetlen érintetlen halottra is ráraboltak, de az elkövetőket megzavarhatták, ezért nem jutottak el a koporsóig (arany varkocsdíszes halott). Az avar temetőkhöz általános vascsat és vaskés volt a leggyakoribb lelet. Érdekes, hogy csak egyetlen halott mellett volt – a máshol gyakori – kis, fazék alakú pohár. A sírok kb. kétharmad részénél találtunk valamilyen sírszerkezetre utaló nyomot, leginkább az ún. Szent-Mihály-lovát. Sok sírgödör (kb. az egyharmad részük) jelentősen nagyobb méretű volt, mint a szokásosak (melyek kb. 200×80 cm-esek, és egyetlen koporsó befogadására alkalmasak). Néhány nagyobb méretű temetkezési gödörnél sírkamra nyomait is tudtuk dokumentálni. Mindegyik sírt kb. ÉNy–DK-re irányították. A legérdekesebb sírok közé tartozott két temetkezés, ahol csontlemez borítású íjakkal temették el a halottat, egyiknél a párban lévő arany varkocsdísz is megmaradt. A rablás ellenére több ékszer is megmaradt, pl. két különböző sírból bronz, öntött, állatküzdelmet ábrázoló nagyszíjvég. Ritkasága miatt az avar korszak kutatásában kiemelkedő jelentőségű lelet volt egy, a halott lábfejnél talált, óozott réz (vagy bronz), talpas kehely. *(Az illusztrációt lásd a 83. oldalon és a hátsó borítón!)*

Vasútállomás (KÖH 81339): Jászfényszarutól É-ra, kb. 2 km-re található a lelőhely, közvetlenül a 32-es sz. főút K-i oldalán. A környéket 2–6 m relatív magasságú kiemelkedések tagolják, a humuszréteg kb. 40–60 cm vastag volt. A feltárt terület 1024 m² volt. A beruházás területe nem érintette a lelőhely eredetileg észlelt kiterjedését, hanem közvetlenül mellette volt. A földmunkák végzése során, a szakfelügyelet alatt kiderült, hogy a lelőhely Ny-ra nagyobb felületű. A földmunkák területén, kb. 20 m-en három objektum került elő. Az egyik egy kerek gödör, melyből néhány, körömnny, jellegtelen, kézzel formált (ős kori?) kerámia került elő. A második egy téglalap alakú, keskeny és sekély árokrendszer, lelet nélkül. A harmadik egy kerek gödör, melyből szarmata jellegű kerámia került elő.

Munkatársak: Schilling László, Nemes György régészek, Bicskei József fotós, Cserepkei Csilla restaurátor, Czagány János, Erdei Krisztina technikusok és Szegletti Katalin rajzoló. A geodéziai felmérést az MNM NÖK I. Budapesti Régió munkatársai végezték.

NAGY NÁNDOR NORBERT